

Edukacja dorosłych w przeciwdziałaniu bezrobociu w Indiach

Adult education for combating unemployment in India

Słowa kluczowe: bezrobocie, edukacja dorosłych, Indie.

Key words: unemployment, adult education, India.

Abstract

Presented article outlines the common issues encountered for adult education in India, especially to combat unemployment among young people between 15–35 years old. Another important theme of this article is gender differences in unemployment. Women are less likely to participate in the work force than men. To overcome these issues, educational institutions in India such as, National Literacy Mission and Indira Gandhi National Open University have promoted the distance education as well as open education.

Indie to kraj zamieszkały przez ponad miliard ludzi borykających się z wieloma problemami – ubóstwem, bezrobociem, analfabetyzmem, przeludnieniem. Jednocześnie to dynamicznie rozwijająca się potęga gospodarcza. W 2008 PKB mierzony parytetem siły nabywczej wyniósł dla tego kraju 3,3 biliona USD, podczas gdy PKB na mieszkańca wyniosło 2,900 USD. Minister Pracy Mallikarjun Kharge odnotował, że w latach 2009–2010 bezrobocie w Indiach wynosiło 6,6%. Jeszcze kilka lat wcześniej, w latach 2004–2005, wskaźnik ten wynosił 8,3%. Minister przypisał polepszenie sytuacji na rynku pracy sukcesowi prowadzonej przez rząd polityki. Prezentowane przez rząd dane zdaniem naukowców nie odzwierciedlają prawdziwej skali problemu. Według nich badania stwierdzają spadek wskaźnika bezrobocia, ponieważ często są przeprowadzane w czasie, kiedy respondenci uczestniczą w krótkotrwałych rządowych programach zatrudnieniowych. W rzeczywistości według badań opublikowanych przez rząd indyjski w „*Report on Employment and Unemployment Survey 2009–2010*”¹ w 2010 roku w Indiach stopa bezrobocia wynosiła 9,2%, co oznaczało 40 milionów bezrobotnych, z których większość jest marginalizowana pod wpływem takich czynników jak bieda, płeć, niepełnosprawność czy kasta. Wiele programów zmierzających do obniżenia poziomu bezrobocia nie bierze ich nawet pod uwagę. Indyjska biedota stanowi 30% społeczeństwa, jest niepiśmienna, a jej dzienny dochód to 0,43 USD. Jednocześnie jest to potężne źródło taniej siły roboczej. O biednych często się zapomina, pozostają niewidzialni w ściśle zhierarchizowanym społeczeństwie indyjskim. Dostęp do edukacji zarezerwowany dla najwyższych kast doprowadził do marginalizacji najniższych kast, zwłaszcza niedotykalnych Dalitów. Warty podkreślenia jest fakt, iż rząd Indii zaczął niedawno promować szkolnictwo wyższe, mimo że obecnie w tym kraju tylko 15% uczniów kończy szkołę średnią. Problemem Indii jest też brak nauczycieli z wyższym wykształceniem. 50% wykładowców w koledżach nie ma nawet tytułu magistra.

1. Bezrobocie w Indiach

Kryzys ekonomiczny na świecie po 2008 roku doprowadził do destabilizacji w indyjskiej gospodarce. W początkowej fazie wybuchła panika na rynku pracy, doszło do spadku zatrudnienia, obniżek płac, spadku produkcji przemysłowej i usług oraz popytu na dobra konsumpcyjne. Wzrost wydajności pracy zahamował zapotrzebowanie na tanią, niewykwalifikowaną siłę roboczą. Zbiegło się to z pojawieniem się na rynku młodych, świetnie wykształconych ludzi, którzy ukończyli najlepsze

¹ Government of India, *Report on Employment and Unemployment Survey 2009–2010*, Labour Bureau, Chandigarh 2010, s. 34.

uniwersytety w kraju i na świecie. Pojawiła się w ten sposób grupa bezrobotnych świetnie wykształconych, z dyplomami uczelni wyższych. Istnieje także ogromna liczba młodych ludzi, którzy nie ukończyli żadnej szkoły, są niepiśmienni i nie mają żadnego zawodu, gdyż zawody wykonywane od pokoleń przez członków ich kast przestały istnieć. Ma to związek ze strukturą kastową i klasową².

Stopa bezrobocia to stosunek liczby osób bezrobotnych do siły roboczej. Odnotowuje się w Indiach stały wzrost bezrobocia: 8,8% w 2002, 9,1% w 2003 i 9,2% w 2004 r. Wiąże się to nie tylko ze zwiększającą się co roku grupą wchodzących w wiek produkcyjny (co jest wynikiem szybkiego przyrostu naturalnego), ale także ze wzrastającą migracją ze wsi do miast. Postępujące zmiany w strukturze zatrudnienia na wsi przyczynią się z pewnością do wzrostu bezrobocia w przyszłości³. W 2010 roku w Indiach 9,4% społeczeństwa stanowili bezrobotni. W liczbach bezwzględnych liczba osób bez pracy wynosiła 40 milionów, z czego większość (80%) mieszkała na terenach wiejskich. Wśród mężczyzn bezrobocie w 2010 roku wynosiło 8%, a wśród kobiet 14,6%⁴. Bezrobocie długotrwałe wynosiło 2,9%. W roku 2008 bezrobocie wśród ludzi w grupie wiekowej 15–24 było najwyższe i wynosiło 14% całej populacji, a 64% wszystkich bezrobotnych, co znaczy, że bezrobocie jest większe wśród ludzi młodych⁵.

Rodzaje bezrobocia w Indiach:

- bezrobocie na terenach wiejskich: chroniczne (trwające powyżej 12 miesięcy), sezonalne (związane z pracami na roli w różnych porach roku), ukryte (osoba nie widnieje w statystykach jako bezrobotna, jednak nie pracuje ze względu na brak pracy),
- bezrobocie na terenach miejskich: technologiczne (wynikające z [postępu technicznego](#), który powoduje zastąpienie pracy ludzi pracą [maszyn](#)), pośród robotników przemysłowych, młodych magistrów⁶.

Ogromna liczba osób pozostaje jednak poza rynkiem pracy, nie widnieje w żadnych statystykach, nie jest zarejestrowana w żadnym urzędzie pracy. Większość z tych ludzi nie posiada nawet świadectwa urodzenia, bez którego nie zostanie przyjęta do szkoły. Są to czarne liczby w statystykach, które mogą wynosić nawet 60% społeczeństwa. Bez tych danych⁷ nie można w żaden sposób mówić o jakiegokolwiek stopie bezrobocia⁸. Programy rządowe, które mają na celu likwidację ubóstwa i bezrobocia, skupiają się głównie na dokształcaniu milionów niewykwalifikowanych pracowników z obszarów miejskich i podnoszeniu kwalifikacji w celu przekwalifikowania się pracowników upadających zakładów. Rząd Indii zapewnia finansowe wsparcie dla nowo tworzących się przedsiębiorstw sektora publicznego, dla członków niższych kast zapewnia pewną pulę miejsc na stanowiskach rządowych, prowadząc tak zwaną politykę pozytywnej dyskryminacji. Podkreśla się potrzebę wprowadzenia dalszych reform, zmian przepisów prawa pracy, walkę z biurokracją poprzez zmniejszenie liczby zezwoleń i innych niepotrzebnych wymagań⁹.

Z roku na rok zwiększa się liczba bezrobotnych, zwłaszcza bezrobotnych sezonowych, którzy znajdują w końcu pracę tymczasową jako niewykwalifikowana siła robocza najniższej kategorii jak rikszarze rowerowi, tragarze czy robotnicy na budowie. W miastach rzesze absolwentów uczelni wyższych nie mają pracy odpowiadającej ich aspiracjom. Zamiast więc kształcić magistrów, którzy podejmują prace poniżej swoich kwalifikacji, Indie starają się zreformować system edukacji i kształcić na poziomie technicznym i zawodowym w większej mierze niż dotychczas.

² M. Skakuj-Puri: *Życie codzienne w Delhi*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2011, s. 195.

³ <http://www.orient.uw.edu.pl/balcerowicz/texts/Indie-gospodarka.pdf>.

⁴ Government of India, *Report on Employment and Unemployment Survey 2009–2010*, Labour Bureau, Chandigarh 2010, s. 31.

⁵ S.M. Dev, M. Venkatanayarana, *Youth employment and unemployment in India*, Indira Gandhi Institute of Development Research, Mumbai 2011, s. 9.

⁶ http://www.isid.ac.in/~pu/conference/dec_10_conf/Papers/DevashishMitra.pdf.

⁷ W Indiach nie istnieje system ewidencji ludności, nie ma też dowodów osobistych. W Indiach wystawianie metryk urodzenia jest obowiązkowe, ale nie wszyscy są nimi zainteresowani. Dzieci, które urodzone zostały w domach, często nie są nawet rejestrowane w urzędzie stanu cywilnego. Nie ma także obowiązku rejestrowania ślubów ani obowiązku meldunkowego. Biedni ludzie nie ubiegają się także o akty zgonu i nikomu nie zgłaszają śmierci członków rodziny.

⁸ Government of India, *Report on Employment and Unemployment Survey 2009–2010*, Labour Bureau, Chandigarh 2010, s. 34.

⁹ S.M. Dev, M. Venkatanayarana, *Youth employment and unemployment in India*, Indira Gandhi Institute of Development Research, Mumbai 2011, s. 3.

Bezrobocie ukryte dotyka w większym stopniu kobiety indyjskie niż mężczyźni, pozostają one bez zatrudnienia, mimo że są gotowe do podjęcia pracy, ale jej nie szukają, gdyż na podstawie wcześniejszych doświadczeń są przekonane, że jej nie znajdą. Wynika to z uwarunkowań społecznych, ponieważ w konserwatywnym społeczeństwie indyjskim kobiety są defaworyzowane.

2. Walka z bezrobociem

Głównym celem prowadzenia polityki zatrudnienia w Indiach jest zmniejszenie liczby bezrobotnych. Oznacza to, że podstawowe elementy zatrudnienia muszą obejmować wzrost wskaźnika aktywności zawodowej, szybki rozwój możliwości zatrudnienia i poprawy produktywności pracowników. Wyróżnia się następujące podstawowe elementy polityki zatrudnienia w Indiach:

- wzrost produkcji;
- pełniejsze oraz bardziej produktywnie zatrudnienie;
- odpowiednie techniki produkcji – zapewnienie miejsc pracy jak największej liczbie osób przy jednoczesnym utrzymywaniu wzrostu gospodarczego;
- kontrola ludności – kontrola eksplozji demograficznej, planowanie rodziny;
- modernizacja systemu edukacji;
- planowanie siły roboczej, tak aby przestała ona być bezproduktywna;
- nacisk na rozwój małych domowych przedsiębiorstw;
- dokładne śledzenie bezrobocia sezonowego i technologicznego w celu ich zlikwidowania;
- tworzenie miejsc pracy dla kobiet;
- propagowanie tak zwanego „samozatrudnienia”;
- unikanie popularnych i rozpowszechnianych „specjalnych programów zatrudnienia” ze względu na ich nieefektywność¹⁰.

Walka z bezrobociem polega na kształceniu niepiśmiennych, doksztalcaniu i próbie przekwalifikowania pracowników, którzy nie mogą znaleźć pracy w swoim zawodzie. Instytucją mającą na celu alfabetyzację dorosłych jest *National Literacy Mission* powstała w latach 80. XX wieku. Jej głównym zadaniem jest nauka pisania i czytania dorosłych, a także wdrażanie idei edukacji permanentnej, zgodnie z którą nauczanie trwa przez całe życie i przybiera różnorodne formy. Do najpopularniejszych form nauczania dorosłych w Indiach należą: festiwale religijne, procesje, sztuka lokalna, teatr lalek, pieśni ludowe. Działania NLM skoncentrowane są wokół problemów ludzi dorosłych, bezrobocia, emancypacji kobiet, stanów o największym poziomie niepiśmienności, obszarów plemiennych i mniejszości etnicznych, niedotykalnych i grup marginalizowanych. W 1999 roku UNESCO przyznało NLM nagrodę za wybitne osiągnięcia na polu walki z analfabetyzmem¹¹.

W ramach NLM powołano do życia *Jan Shikshan Sansthan (JSS)*¹² *Institute of People's Education*, tłumaczony na język polski jako Instytut Oświaty Ludowej, który swoje działania koncentruje na pomocy ludziom bezrobotnym, biednym, niepiśmiennym, neoliteratom¹³, grupom upośledzonym, najniższym kastom. Program *Jan Shikshan Sansthan* został uruchomiony w 1967 roku, początkowo jako instytucja kształcenia dorosłych *Shramik Vidyapeeth*, mająca na celu poprawę umiejętności zawodowych i jakości życia robotników przemysłowych i członków ich rodzin, jak również migrantów z obszarów wiejskich.

W 2000 roku *Shramik Vidyapeeth* został przemianowany na JSS, który znacznie rozszerzył swoją działalność. Obecnie istnieje 221 agencji *Jan Shikshan Sansthans* w Indiach i zakłada się, że będą wspierały organizację szkolenia zawodowego i programy rozwoju umiejętności dla bezrobotnych, neoliteratów i innych grup docelowych. JSS oferuje 370 programów kształcenia zawodowego, z których skorzystało ponad 17 milionów beneficjentów. Celem JSS jest włączenie ludzi do tej pory

¹⁰ www.shideshare.net/sebastiangdanski/indie_10938861.

¹¹ <http://www.nlm.nic.in/>

¹² Autorka tekstu odbyła staż naukowy w JSS w Bikanerze w sierpniu 2012 roku w ramach grantu promotorskiego NP 1061/2012.

¹³ Neo-literates – neoliteraci, osoby do niedawna będące analfabetami, ale posiadające już umiejętność czytania i liczenia na niskim poziomie. System edukacji nieformalnej ma w ich przypadku rozwinąć kompetencje językowe i umiejętność samodzielnego zdobywania wiedzy.

wykluczonych i zmarginalizowanych do społeczeństwa, przywrócenie im poczucia własnej wartości i samodzielności, wykształcenie kompetentnych pracowników i przedsiębiorców. Po 2000 roku wzrosła rola neoliteratów na rynku pracy poprzez zwiększenie ich efektywności i wydajności. Za pośrednictwem państwowych szkół otwartych mają oni możliwość kontynuowania edukacji na wyższych szczeblach edukacji przy jednoczesnym zachowaniu pracy.

Jana Sansthans Shikshan oferuje wysokiej jakości umiejętności zawodowe i wiedzę techniczną. Aby dotrzeć do wszystkich bezrobotnych, ich centra otwierane są w rejonach slumsów i na terenach wiejskich, kursy są bardzo tanie, nie ma dolnej granicy wieku i nie jest wymagana umiejętność czytania i pisanie, dzięki czemu kształcą również analfabetów. Dzięki działalności JSS wiele kobiet i dziewcząt, które nigdy nie uczęszczały do szkoły, mogły zdobyć zawód i w dalszej kolejności pracę, a co za tym idzie poprawić swój status społeczny i ekonomiczny. JSS działa w ramach programów alfabetyzacji, kształcenia ustawicznego i edukacji dorosłych¹⁴.

Jedną z form aktywizacji zawodowej młodych, bezrobotnych ludzi jest Program *National Service Scheme* (NSS) lansowany od 1969 roku przez 176 uniwersytetów, który ma na celu zakładanie obozów na wsi, działalność w slumsach, partycypację w zagranicznych projektach¹⁵. Motto NSS brzmi: „nie Ja, nie Ty, lecz My” i ma na celu stworzenie społeczeństwa obywatelskiego. Wolontariusze NSS starają się pomagać potrzebującym, sami zaś uczą się, jak żyć, nie mając środków. Praca studentów obejmuje kilka aspektów, takich jak: intensywne prace na rzecz rozwoju terenów wiejskich, prowadzenie badań medycznych i tworzenie szpitali, masowe szczepienia, prowadzenie programów edukacyjnych dla dorosłych z defaworyzowanych grup społecznych, oddawanie krwi, pomoc pacjentom w szpitalach, pomoc więźniom, dzieciom z sierocińców i niepełnosprawnym. Wolontariusze NSS pomagają podczas klęsk żywiołowych, powodzi, klęsk głodu, trzęsień ziemi. Dzięki zdobytemu w ten sposób doświadczeniu mają większe szanse na rynku w znalezieniu pracy¹⁶.

3. Walka z bezrobociem wśród kobiet

Możliwość podjęcia pracy poza domem zmniejsza zależność ekonomiczną kobiet od mężczyzn, co z kolei powoduje polepszenie sytuacji materialnej w tych rodzinach. Praca kobiet zmienia koncepcję męskiego „chlebodawcy” i zmniejsza społeczne uprzedzenia dotyczące ról kobiet, które wpływają na niedocenywanie ich pracy. Praca zarobkowa daje im szansę na zdobycie własnych pieniędzy, a to z kolei zwiększa ich dostęp do kontroli nad domowymi wydatkami i pozwala na podejmowanie decyzji, kluczowych dla ich autonomii w gospodarstwie domowym. Z drugiej strony wysoka stopa bezrobocia wśród kobiet w takich stanach jak Kerala, w przeciwieństwie do stosunkowo zacoфанego Rajasthanu, są w dużej mierze spowodowane ograniczeniami w wykorzystaniu ich „umiejętności”; kobiety poszukujące pracy nie są skłonne do podjęcia zatrudnienia za oferowane im płace. Z czasem może to prowadzić do zniechęcania kobiet do wejścia na rynek pracy, preferując pozostanie w domu głównie jako gospodynie domowe.

Wykształcenie ma również wpływ na różnice w poziomie bezrobocia na terenach miejskich i wiejskich. Wykształcone kobiety z obszarów wiejskich mają o wiele gorsze możliwości podjęcia pracy niż kobiety z miast. Trend ten jest odwrotny w przypadku ogólnego bezrobocia, gdzie wśród kobiet mieszkających w miastach rejestruje się wyższy poziom bezrobocia niż kobiet wiejskich. To pokazuje różnicę w charakterze pracy dostępnej na rynku i preferowanej przez kobiety wykształcone i niewykształcone. Godnym odnotowania jest to, że w przypadku kobiet zamężnych status ekonomiczny odgrywa kluczową rolę w podejmowaniu pracy. Zamężne kobiety z biednych rodzin są zmuszone podjąć pracę, nawet jeśli jest poniżej ich kompetencji i oczekiwań. To pokazuje, że obowiązki rodzinne zmuszają mężatki do podjęcia pracy zarobkowej¹⁷. Co interesujące, kobiety, których mężowie dosyć dobrze zarabiają, decydują się na pozostanie w domu i nie podejmują żadnej

¹⁴ <http://www.nlm.nic.in>.

¹⁵ S. Tokarski, S. Bhutani: *Nowoczesne Indie, wyzwania rozwoju*, PAN, Warszawa 2007, s. 129.

¹⁶ <http://nss.nic.in>.

¹⁷ A. Sebastian, K. Navaneethan, *Gender, Education and Work, Determinants of Women`s Employment in Kerala*, Centre for Development Studies, Trivandrum 2005, s. 3–18.

pracy nawet przez całe swoje życie. Zatrudniają służące i ich jedynym zajęciem jest wychowywanie dzieci.

The Centre for Education and Development of Rural Women (CEDRW) zostało powołane w 1993 roku w celu polepszenia sytuacji kobiet z terenów wiejskich w całych Indiach. CEDRW zaadaptowało na potrzeby Indii metody pedagogiczne wypracowane przez Paulo Freire i Mahatmę Gandhiego, ucząc kobiety z grupy wiekowej 15–45 lat, jak oszczędzać pieniądze, tworzyć grupy samopomocowe. Freire argumentował, że opresjonowani ludzie powinni myśleć sami o swojej pozycji socjoekonomicznej i zaangażować się w działania na rzecz jej zmiany. Natomiast Gandhi postulował zmianę modelu edukacji brytyjskiej i dostosowanie jej do potrzeb społeczności lokalnej, nazywając swój program „nauką przez pracę”. Dzięki temu centra mają stać się miejscem wiejskiej rekonstrukcji. Oprócz nauki pisania i czytania, języków obcych, matematyki, komunikacji interpersonalnej, wychowania fizycznego kobiety uczą się wyrażania własnych poglądów, rysunku, śpiewu, dramy i innych aktywności, będących komponentem kultury indyjskiej. To, co zasługuje na szczególną uwagę, to brak egzaminów. Ewaluacja bazuje na codziennych obserwacjach nauczycieli zapisywanych w specjalnie do tego przygotowanych dziennikach, a także na testowaniu przez innych uczniów podczas pracy grupowej. Poza tym, kobiety każdego dnia mają pokazywać czego nauczyły się członkom rodzin. W centrum znajduje się także przedszkole, by uczennice mogły zostawić w nich swoje dzieci. Kursy zawodowe obejmują takie przedmioty jak oszczędzanie pieniędzy, wychowanie dzieci, krawiectwo, haft, robienie biżuterii, malowanie na tkaninie, wytwarzanie toreb. Towarzyszy temu dyskusja nad prawami kobiet, etyką pracy, poprawą budżetu domowego, umiejętnościami sprzedaży, zdrowiem, higieną, odżywianiem¹⁸.

4. Edukacja wirtualna

Nic nie może zastąpić tradycyjnego nauczania, jednakże wirtualna nauka może uzupełnić proces edukacji i w większym stopniu dotrzeć do bezrobotnych mas. Największą jego zaletą jest to, że studenci mogą uczyć się w dowolnym miejscu i czasie, w tempie dostosowanym do własnych możliwości. E-learning może przyczynić się do gwałtownego rozwoju edukacji ustawicznej, edukacji dorosłych poprzez wykorzystanie cyberprzestrzeni, a tym samym stanowić ważny element w walce z bezrobociem. W krajach rozwijających się nauczanie na odległość może znacznie podnieść poziom wykształcenia, a tym samym przyczynić się do obniżenia stopy bezrobocia. Wyróżnia się dwie podstawowe metody e-learningu: asynchroniczna, gdzie student dostaje materiał i musi skorzystać z niego, nauczyć się i wykonać pewne elementy, które dał mu tzw. e-nauczyciel, i synchroniczna, gdzie spotykają się w sieci określonego dnia i o określonej godzinie. Prowadzący podaje zakres materiału, prezentuje jakieś elementy, a także może odpytać studenta¹⁹. Wyróżnia się dwa typy kursów e-learningowych dostępnych w Indiach: kursy, z których mogą korzystać wszyscy, jak Power-Point czy Microsoft Excel oraz kursy specjalistyczne dla specyficznego grona odbiorców. Coraz więcej nie tylko specjalistów jest zainteresowanych podnoszeniem swoich kwalifikacji zawodowych poprzez uczestnictwo w kursach na odległość, ale także bezrobotni, którzy w takich kursach upatrują sukcesu na rynku pracy. E-learning stał się doskonałym sposobem na elastyczne wejście na rynek pracy osób do tej pory pozostających bez stałego zatrudnienia²⁰.

Jednym z głównych problemów jest brak treści kształcenia z wyjątkiem kilku kursów na takich kierunkach jak medycyna, informatyka. Brakuje specjalistów przygotowujących materiały dydaktyczne na wysokim poziomie. Często sami uczniowie oszukują podczas zdawania egzaminów, gdyż kto inny się zapisuje, a kto inny wykonuje wszystkie prace zaliczeniowe. Dla wielu bezrobotnych szukających pracy liczy się tylko certyfikat potwierdzający ukończenie kursu, a nie zdobyta wiedza. Kolejnym problemem jest wielość języków występujących w Indiach. Większość

¹⁸ UNESCO: *Innovations in Non-Formal Education. A review of Selected Initiatives from the Asia-Pacific Region*, UNESCO Bangkok 2002, s. 36.

¹⁹ <http://www.elearningw Polsce.pl/modules/news/article.php?storyid=229>.

²⁰ Zajęcia podzielone są na pewne moduły, na które zapisują się studenci. Wykładowca może spotykać się z uczniem na czacie lub podczas telekonferencji. Tym samym monitoruje rozwój studentów i ocenia ich. Lekcje, czyli moduły, podzielone są na szczegółowe zagadnienia i ćwiczenia, a także na chat z nauczycielem. Oprócz wirtualnych zajęć szkoły mają własne centra nauki, gdzie studenci mogą zdawać egzaminy lub spotkać się z wykładowcą.

proponowanych kursów jest w hindi lub w języku angielskim. Nie ma natomiast kursów w językach plemiennych, a do tych grup najczęściej należą bezrobotni.

5. Edukacja na odległość

Ideą powstania *Indira Gandhi National Open University* – IGNOU było zapewnienie dostępu do edukacji przedstawicielom gorzej sytuowanych warstw społecznych. Uniwersytet IGNOU szybko stał się pionierem otwartej edukacji i nauki na odległość. W chwili obecnej oferuje ponad 100 programów akademickich zakończonych certyfikatami, dyplomami i tytułami naukowymi. Ma ponad dwa miliony studentów z Indii i 34 innych krajów. Uniwersytet IGNOU powstał na mocy ustawy parlamentu w 1985 r. Bardzo szybko się rozwija – w 2004 r. został zaliczony do największych, a w 2006 r. stał się największą wyższą uczelnią na świecie. Łączna liczba studentów IGNOU wynosi około 2,5 mln. Uniwersytet ma 62 ośrodki regionalne w całych Indiach, również na terenach wiejskich. Z ośrodkami regionalnymi powiązanych jest 2340 centrów badawczych. IGNOU działa w 34 krajach i współpracuje z 53 instytucjami partnerskimi na świecie. Programy uniwersytetu nadawane są na specjalnym kanale edukacyjnym Gyan Darshan. Z inicjatywy stacji radiowej Gyan Vani FM uniwersytet uruchomił 17 stacji radiowych. Nowe technologie są tańsze niż tradycyjne szkolnictwo. Uniwersytet samodzielnie stworzył zaplecze do produkcji materiałów audiowizualnych, korzystając ze wsparcia rządów Wielkiej Brytanii i Japonii. Obecnie działające Centrum Produkcji Mediów Elektronicznych jest niezwykle nowoczesnym technologicznie obiektem, który zwiększa możliwości edukacyjne uniwersytetu. Specjalnie zaprojektowana sieć telekonferencyjna, oparta na technologii satelitarnej, jest eksperymentalnie rozwijana we współpracy z Indyjską Organizacją Badań Przestrzeni Kosmicznej. Celem tej współpracy jest opracowanie interaktywnych rozwiązań dla programów edukacji na odległość, oferowanych przez uniwersytety otwarte w Indiach²¹. Celem uniwersytetu jest zapewnienie jak najlepszego dostępu do edukacji, także niewykwalifikowanym bezrobotnym Hindusom. Dziś IGNOU dostarcza usługi edukacyjne do ponad 8 milionów domów za pośrednictwem telewizji satelitarnej Edusat i usług Direct-to-home (DTH). Dociera do najbardziej odległych terenów wiejskich Indii, wykorzystując najnowocześniejsze technologie teleinformatyczne²². Z pomocą firmy Ericsson utworzono platformę nauczania, która pozwoli wykorzystać urządzenia mobilne do rozpowszechniania wiedzy i wymiany informacji. Edukacja wykorzystująca mobilne technologie szerokopasmowe jest skutecznym i ekonomicznym sposobem przekazywania wiedzy studentom zdalnym kursów²³.

Przygotowana jest także oferta zajęć kompensacyjno-korekcyjnych przeznaczona dla studentów z niepowodzeniami edukacyjnymi i problemem wieloroczności. Większość z nich nie posiada kwalifikacji, które mogą być niezbędne do rozpoczęcia wyższych studiów i znalezienia pracy, a zajęcia te są jedyną formą nadrobienia zaległości edukacyjnych. Z tego systemu nauczania korzystają też studenci ograniczeni finansowo. Zdecydowana większość z nich pochodzi z grup o bardzo niskich lub niskich dochodach. Większość dopiero rozpoczyna karierę zawodową i dąży do podniesienia kwalifikacji, kompetencji zawodowych i zdobycia nowych umiejętności²⁴. Uniwersytet wykorzystuje multimedialne podejście do nauki, opierając samokształcenie na materiałach drukowanych, audiowizualnych, audycjach radiowych i telewizyjnych, doradztwie indywidualnym na czacie, telekonferencjach oraz umożliwiając dostęp do platformy internetowej. Dodatkowo niektóre kursy mają obowiązkowe praktyki w ośrodkach badawczych²⁵.

Drugim ważnym ośrodkiem kształcącym dorosłych jest Tamiński Uniwersytet Wirtualny (*The Tamil Virtual University*) powołany przez rząd Tamilnadu, który ma za zadanie dostarczanie wiedzy o kulturze, języku i sztuce tamińskiej. Powołany w 2000 roku, dziś ma prawie 7000 studentów z całego świata. Posiada wirtualne miasteczko, w skład którego wchodzi: biblioteka cyfrowa, związek studencki, system doradztwa, centrum wsparcia i kilka innych wydziałów²⁶. Ma na celu promowanie tożsamości tamińskiej w Indiach, Sri Lance, Malezji, Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii.

²¹ <http://www.e-mentor.edu.pl/artykul/index/numer/20/id/439>.

²² <http://www.edukacja.wpolsce.pl/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1717>.

²³ Tamże.

²⁴ <http://www.e-mentor.edu.pl/artykul/index/numer/20/id/439>.

²⁵ <http://www.education.nic.in/dl/ignou.asp>.

²⁶ <http://www.xlweb.com/heritage/asian/tvu.htm>.

Zdyskontować koniunkturę gospodarczą pomogły Indiom dodatkowe czynniki: stosunkowo wysoki poziom wykształcenia, kreatywność, innowacyjność, potencjał intelektualny i powszechna znajomość języka angielskiego. Tamtejsze wyższe uczelnie (253 uniwersytety i 13150 innych szkół wyższych) opuszcza co roku 2,5 miliona absolwentów, w tym 350 000 inżynierów i 150 000 informatyków. Indie posiadają zatem drugie co do wielkości na świecie wykwalifikowane zasoby intelektualne i potencjał wiedzy. W ciągu dekady wyrosło tutaj centrum komputerowe świata. W samym tylko Bangalorze zatrudnionych jest ponad 150 000 informatyków. Ogółem specjalistów w branży technologii informacyjnej (IT) w Indiach pracuje 650 000. Takie renomowane uczelnie jak *Harvard Business School* czy *Michigan Business School of Economics* otwierają w Indiach swoje filie, dostrzegając w Hindusach ogromny potencjał²⁷.

Podsumowanie

Próba spojrzenia na walkę z bezrobociem pokazuje, jak wiele Indie mają jeszcze do zrobienia na tym polu. Przede wszystkim walkę z bezrobociem w Indiach należy zacząć od wprowadzenia ujednoliconego systemu rejestracji narodzin, bez którego rząd Indii nie jest w stanie sporządzić raportów na temat ubóstwa i bezrobocia w kraju. Kolejnym krokiem jest utworzenie kursów podnoszących kwalifikacje pracowników i stworzenie szkół zawodowych, a co za tym idzie podniesienie jakości nauczania na wszystkich szczeblach edukacji. Najważniejsza jest jednak walka z zatrudnianiem dzieci poniżej 15 roku życia. Należy zagwarantować im możliwość edukacji i zdobycia odpowiedniego zawodu po to, by w przyszłości nie zasilali rzeszy analfabetów podejmujących najcięższe prace za pół dolara dziennie.

Jak wynika z powyższych rozważań, problem bezrobocia w Indiach potęguje niska wydajność pracy, ogólne zacofanie społeczne, powolny proces modernizacji wsi i zachowawcza struktura społeczna, oparta z jednej strony na konserwatywnych wzorcach religijnych, sankcjonujących pasywność jednostek i akceptację negatywnych zjawisk społecznych, z drugiej zaś na systemie kastowym, co ogranicza mobilność społeczną i aktywność gospodarczą²⁸.

Bibliografia

1. Dev S.M., Venkatanayarana M. (2011), *Youth employment and unemployment in India*, Indira Gandhi Institute of Development Research, Mumbai.
2. Pietkiewicz-Pareek B. (2011), *Esencjalizm i społeczny rekonstrukcjonizm w Indiach*, Rocznik Andragogiczny.
3. *Report on Employment and Unemployment Survey 2009–2010*, Government of India, Labour Bureau, Chandigarh 2010.
4. Sebastian K. Navaneethan Gender (2005), *Education and Work, Determinants of Women`s Employment in Kerala*, Centre for Development Studies, Trivandrum.
5. Skakuj-Puri M. (2011), *Życie codzienne w Delhi*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa, s. 195.

Netografia:

www.e-mentor.edu.pl/artykul/index/numer/20/id/439

www.education.nic.in/dl/dl-ignou.asp

www.xlweb.com/heritage/asian/tvu.htm

www.edukacja.wpolsce.pl/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1717

www.nlm.nic.in/

www.orient.uw.edu.pl/balcerowicz/texts/Indie-gospodarka.pdf

www.isid.ac.in/~pu/conference/dec_10_conf/Papers/DevashishMitra.pdf

mgr Beata PIETKIEWICZ-PAREEK

doktorantka na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu

beatapp@doktorant.umk.pl

²⁷ <http://www.orient.uw.edu.pl/balcerowicz/texts/Indie-gospodarka.pdf>.

²⁸ <http://www.orient.uw.edu.pl/balcerowicz/texts/Indie-gospodarka.pdf>.